

Hoge Raad, 23 april 1942, Jurgens v Van Heesch

INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT

Toepasselijk recht schenkingsovereenkomst

[Schenkingsrecht beoogt de schenker te beschermen, zodat als regel het recht van diens woonplaats van toepassing is](#)

dat uit de behandeling van de schenkingsovereenkomst in de Nederlandsche wet blijkt, dat - evenals ook elders het geval is - de aard van deze handeling om niet heeft meegebracht, dat het zwaartepunt van de regeling is komen te liggen in de normen, waarin de wetgever zich de belangen heeft aangetrokken van den schenker, die onbaatzuchtig vermogensdeelen wenscht af te staan; dat daarom bij gebreke van andere aanwijzingen, bij deze door correspondentie tot stand gekomen overeenkomst om niet het recht van het land, waar de schenker woont, moet overheerschen boven dat van het land, waar de begiftigde woont;

Toepasselijk recht vormvereisten

[Artikel 10 wet AB verzet zich er niet tegen dat partijen zich ten aanzien van de vorm houden aan het recht dat op de overeenkomst van toepassing is](#)

dat bij de onderdelen a en b wordt uitgegaan van de opvatting, dat ter beoordeeling van den vorm van de onderhavige overeenkomst uitsluitend in aanmerking komt de wet van het land alwaar de handeling is verricht, welk gebod zou zijn neergelegd in art. 10 van de wet houdende Algemeene Bepalingen; dat daartegenover echter de opvatting staat, dat dit artikel niet meer bepaalt dan dat in ieder geval rechtsgeldig is de handeling, welke naar den vorm voldoet aan de wet van het land, waar de is verricht, doch het artikel niet meebrengt, dat, is die vorm niet in acht genomen, de handeling steeds nietig zoude zijn, met name het zich er niet tegen verzet, dat partijen ten aanzien van den vorm zich houden aan de wet, die de handeling in materieel opzicht beheerscht; dat deze laatste opvatting thans in de meeste Europeesche landen door wetgeving en rechtspraak wordt gehuldigd, wijl de belangen van het internationaal verkeer haar aanvaarding verlangen, en de Hoge Raad op dienzelfden grond aan deze opvatting de voorkeur geeft;

[Erkenning geldige overeenkomst naar vreemd recht Nederlandse rechtsorde verzet zich niet tegen aannemen geldigheid van een vreemd recht beheerste schenkingsovereenkomst, die voldoet aan de vormvereisten van dat vreemde recht](#)

dat ook onderdeel e faalt, daar de grondslagen van de Nederlandsche rechtsorde zich er geenszins tegen verzetten, dat hier te lande de geldigheid aangenomen wordt van een door vreemd recht beheerschte schenkingsovereenkomst, welke wat den vorm betreft voldoet aan het daarvoor naar dat recht voorgeschrevene, ook al zoude deze vorm niet zijn de authentieke acte, welke in gevolge de artt. 1719 en 1720 B. W. is

vereischt voor een door Nederlandsch recht beheerschte overeenkomst;

Vindplaatsen: NJ 1942, 468

Hoge Raad, 23 april 1942

(van Loon, Fick, Nypels, Smits en Weitjens)

(...)

[...] Jurgens [...] te Londen, eischer tot cassatie, van een op 25 Febr. 1941 door het Gerechtshof te Arnhem tusschen partijen gewezen arrest, incidenteel verweerder, adv. Mr. J. R. H. van Schaik, tegen:

[...] van Heesch [...], verweerder, incidenteel eischer in cassatie, adv. Mr. M. P. Plantenga,

(...)

De Hoge Raad, enz.;

O. dat uit het bestreden arrest blijkt:

dat van Heesch bij inleidende dagvaarding voor de Arr.-Rechtb. te Arnhem van Jurgens heeft gevorderd betaling van f 4000, daartoe stellende:

"dat hij op 1 Jan. 1939 gepensioneerd is. doch hij, door onderbreking van zijn diensttijd bij "het openbaar onderwijs, doordien hij van 1900-1904 als huisonderwijzer te Oss in dienst is geweest van Jurgens. bij zijn pensioering geen 40 dienstjaren had en dientengevolge geen vol pensioen gehaald heeft; dat hij zich, op grond van de vriendschappelijke verhouding, die steeds met Jurgens is blijven bestaan, bij brief van 17 Aug. 1938 tot dezen heeft gewend en onder uitzetting van bovenstaande feiten en met de mededeeling, dat hij door zijn echtscheiding en zijn voorgenomen tweede huwelijk groote uitgaven heeft. aan dezen heeft gevraagd hem eenige aanvulling op zijn pensioen te geven, waarna Jurgens, die zeer rijk is, na zich terdege omtrent de cijfers te hebben doen inlichten, aan van Heesch, bij brief dd. 21 Sept. 1938 van uit zijn woonplaats Londen heeft toegezegd, hem op 1 Jan. 1939 als eenmalige tegemoetkoming in de vermindering van zijn inkomen f 4000 te zullen zenden, hetgeen hij heeft aangenomen; dat Jurgens hierop om godsdienstige reden is teruggekomen en dit bedrag niet wenscht te geven;"

dat Jurgens, erkennende zich bij brief van 27 Aug. 1938 te hebben verbonden, zoomede dat hij deze toezegging bij brief van 15 Oct. 1938 heeft teruggenomen in verband met het tweede huwelijk van van Heesch, de niet-ontvankelijkheid van de ingestelde vordering heeft betoogd, op grond dat het hier betreft een schenking, die niet bij notarieele acte is gedaan;

O. dat de Rechtb. bij vonnis van 14 Maart 1940 van Heesch niet-ontvankelijk heeft verklaard in zijn vordering, na te hebben overwogen:

"dat de feiten, waarop van Heesch zijn stelling baseert, dat in deze sprake is van een natuurlijke verbintenis, deze conclusie niet wettigen en de toezegging derhalve als een schenking is aan te merken; dat deze schenking, blijkens den door Jurgens te Londen geschreven en verzonden brief, in Engeland is gedaan en daar vormloos is; doch de aanname door van Heesch in

Nederland bij authentieke acte had behoorde te geschieden, hetgeen niet gebeurd is; dat, ware in Jurgens' brief van 21 Sept. 1938 slechts een belofte om te schenken te zien, daarvoor dezelfde strenge vormvoorschriften zouden gelden;"

O. dat op het beroep van van Heesch het Hof bij het bestreden arrest voormeld vonnis heeft vernietigd en alsnog aan hem zijn vordering heeft toegewezen, daarbij overwegende:

"dat het Hof in de omstandigheid, dat van Heesch, door van 1900 tot midden 1904 vrijwillig zijn positie bij het openbaar lagere onderwijs te verwisselen met die van huisonderwijzer bij Jurgens, geen uit moreel of fatsoensoogpunt dringende reden voor dezen ziet, om toen later tengevolge van wetswijziging de pensioengerechte leeftijd voor onderwijzers werd verlaagd en van Heesch hierdoor, in verband met zijn tijdelijk huisonderwijzerschap niet het volle pensioen kon halen, hem hierin enigermate tegemoet te komen, zoodat Jurgens, zich tot dit laatste toch verbindende, niet een op moraal of fatsoen berustende natuurlijke verbintenis bekrachtigde, maar hij, zij het ook met het motief om van Heesch enigermate in zijn verminderd pensioen tegemoet te komen, zich er uit liberaliteit aan hem het hem toegezegde bedrag schonk; dat derhalve de eerste grief ongegrond is;

dat het Hof de tweede grief gegrond acht; dat Jurgens in Engeland de schenking deed, door van daaruit, waar hij woonde, aan van Heesch te schrijven, dat hij hem per 1 Jan. 1939 f 4000 wilde zenden, en het Hof, voor de beoordeeling, of deze schenking perfect is geworden, voldoende acht, dat de schenking op de in Engeland daartoe vereischte wijze van de aanneming heeft kennis gekregen, zoodat de schenking en de aanneming naar Engelsch recht te beoordeelen zijn: dat voor beiden naar dat recht geen vorm is voorgeschreven, zoodat nu vaststaat, dat Jurgens als schenker schriftelijk bericht van de aanneming der schenking door van Heesch heeft gekregen, de schenking rechtsgeldig tot stand is gekomen en van Heesch derhalve het geschonken bedrag in rechte kan opvorderen;"

O. dat Jurgens het arrest aanvalt met het navolgende middel van cassatie:

(...);

O. dat van Heesch, incidenteel in cassatie gekomen,(...);

O. dat de Hoge Raad vooropstelt. dat in cassatie niet is aangetast - trouwens niet aantastbaar was - de voor verantwoording van het Hof blijvende beslissing. dat, beoordeeld naar Engelsch recht, tusschen partijen rechtsgeldig een schenking is tot stand gekomen. omdat naar dat recht voor schenking en aanneming geen vorm zou zijn voorgeschreven: dat voorts niet duidelijk is, of, waar het Hof concludeert. dat de schenking en de aanneming naar Engelsch recht te beoordeelen zijn, het daarmee bedoelt alleen een antwoord te geven op de vraag, naar welk recht de vorm van deze handelingen beoordeeld moet worden. dan wel het Hof mede beoogt te beslissen. welk recht in het algemeen deze overeenkomst beheerscht;

dat., voor het geval het Hof op dit laatste niet mede het oog heeft gehad, de Hoge Raad alsnog zal vaststellen, welk recht op deze schenkingsovereenkomst wat haar inhoud betreft toepasselijk is;

dat de schenking plaats vond bij brief gezonden van uit Engeland, waar de schenker woonde, en de aanneming per brief uitging van van Heesch, die in Nederland woonde terwijl andere ter zake dienende omstandigheden ten processe niet zijn gebleken;

dat uit de behandeling van de schenkingsovereenkomst in de Nederlandsche wet blijkt, dat - evenals ook elders het geval is - de aard van deze handeling om niet heeft meegebracht, dat het zwaartepunt van de regeling is komen te liggen in de normen, waarin de wetgever zich de belangen heeft aangetrokken van den schenker, die onbaatzuchtig vermogensdeelen wenscht af te staan;

dat daarom bij gebreke van andere aanwijzingen. bij deze door correspondentie tot stand gekomen overeenkomst om niet het recht van het land, waar de schenker woont. moet overheerschen boven dat van het land, waar de begiftigde woont;

dat derhalve, ook indien het Hof dit niet reeds mocht hebben beslist, aangenomen moet worden. dat in het algemeen het Engelsch recht van toepassing is op de onderhavige overeenkomst;

O. alsnu omtrent het middel van cassatie van Jurgens :

dat bij de onderdeelen a en b wordt uitgegaan van de opvatting, dat ter beoordeeling van den vorm van de onderhavige overeenkomst uitsluitend in aanmerking komt de wet van het land alwaar de handeling is verricht, welk gebod zou zijn neergelegd in art. 10 van de wet houdende Algemeene Bepalingen;

dat daartegenover echter de opvatting staat, dat dit artikel niet meer bepaalt dan dat in ieder geval rechtsgeldig is de handeling, welke naar den vorm voldoet aan de wet van het land, waar de is verricht, doch het artikel niet meebrengt, dat, is die vorm niet in acht genomen, de handeling steeds nietig zoude zijn, met name het zich er niet tegen verzet, dat partijen ten aanzien van den vorm zich houden aan de wet, die de handeling in materieel opzicht beheerscht ; dat deze laatste opvatting thans in de meeste Europeesche landen door wetgeving en rechtspraak wordt gehuldigd, wijl de belangen van het internationaal verkeer haar aanvaarding verlangen, en de Hoge Raad op dienzelfden grond aan deze opvatting de voorkeur geeft;

dat hieruit volgt. dat de onderdeelen a en b niet tot cassatie kunnen leiden;

dat ook onderdeel e faalt, daar de grondslagen van de Nederlandsche rechtsorde zich er geenszins tegen verzetten, dat hier te lande de geldigheid aangenomen wordt van een door vreemd recht beheerschte schenkingsovereenkomst. welke wat den vorm betreft voldoet aan het daarvoor naar dat recht voorgeschrevene. ook al zoude deze vorm niet zijn de authentieke acte, welke ingevolge de artt, 1719 en 1720 B. W. is vereischt voor een door Nederlandsch recht beheerschte overeenkomst;

dat daaraan ook niet afdoet, dat de begiftigde in Nederland woont, reeds omdat het voorschrift, dat ook de aanneming bij authentieke acte moet geschieden, slechts

een sequeel is van de bepaling, dat de handeling van den schenker bij authentieke acte moet plaats vinden. en noch het een noch het ander is voorgeschreven met het oog op de belangen van den begiftigde ; dat eindelijk ook onderdeel d faalt. omdat een grief over gebrek aan motiveering, als waarover dit onderdeel klaagt. slechts kan slagen. indien in het middel art. 20 R. O. is aangehaald. hetgeen te deze niet is geschied;

O. dat. nu het principaal beroep ongegrond is bevonden. het geval, waarvoor het incidenteel middel is voorgesteld. zich niet voordoet. zoodat het buiten behandeling moet blijven:

Verwerpt het principaal beroep;

Veroordeelt Jurgens in de kosten op de voorziening in cassatie gevallen.

Conclusie van den Adv.-Gen. Holsteyn.

(...)

Aan het door Jurgens aangevoerde cassatiemiddel is in alle onderdeelen, blijkens den inhoud en de mondelinge toelichting, ten grondslag gesteld, dat zoowel de door den begiftigde geschiede aanneming van de gift als de totstandkoming van de schenkingsovereenkomst zou hebben plaats gehad in Nederland. Dezen grondslag acht ik niet juist.

Naar mijne meerring heeft het Hof in zijne, in het middel aangehaalde rechtsoverweging de rechtsgeldigheid der schenkingsovereenkomst beoordeeld naar Engelsch recht na in die overweging eerst beslist te hebben, dat deze overeenkomst in Engeland is tot stand gekomen. Deze beslissing berust klaarblijkelijk hierop, dat - overeenkomstig de door den Hoogen Raad in zijn arresten van 26 October 1893 (W. 6416) en 21 December 1933 (W. 12716. N. J. 1934 blz 368) gehuldigde "ontvangsttheorie" - het verbonden worden van partijen, met name van den in Engeland woonachtigen schenker (Jurgens) jegens den in Nederland woonachtigen begiftigde (van Heesch); is geschied doordat en toen de wilsuiting van den begiftigde de gift aan te nemen den schenker in Engeland bereikte. Dus is die beslissing te aanvaarden als zijnde deugdelijk naar Nederlandsch materieel recht. zulks ook voorzoover dit is vervat in de artt. 1703. 1719 en 1720 B. W., daar bepaaldelijk laatstgenoemd wetsartikel in duidelijke bewoordingen inhoudt. dat de schenker slechts gebonden wordt doordat de aanneming hem bereikt heeft of geacht moet worden hem bereikt te hebben. Mijns inziens moet dan ook worden aangenomen, dat zoowel de onderhavige aanneming der gift als de totstandkoming van de schenkingsovereenkomst heeft plaats gehad in Engeland, dat het Hof ook de in het middel aangehaalde artikelen van de Wet van 15 Mei 1829 (S. no. 28). houdende Algemeene Bepalingen der wetgeving van het Koninkrijk, bepaaldelijk art. 10 dezer wet. niet heeft miskend en dat het Hof terecht de rechtsgeldigheid der overeenkomst heeft beoordeeld naar Engelsch recht en daarbij niet in zijn onderzoek naar de rechtsgeldigheid is tekortgeschoten. Derhalve ben ik van meerring dat het middel is ongegrond.

Ten aanzien van het door van Heesch voor het geval de Hooge Raad het door Jurgens ingestelde beroep in cassatie wel gegrond mocht achten - incidenteel aangevoerde cassatiemiddel merk ik het volgende op. Naar mijne meening kan niet worden gezegd. dat het Hof bij zijn desbetreffend oordeel buiten beschouwing heeft gelaten de in het middel genoemde omstandigheden, die niet uitdrukkelijk zijn vermeld in de rechtsoverweging. waarin het Hof dat oordeel geeft. Mede deze omstandigheden uitdrukkelijk in aanmerking nemende, vereenig ik mij met 's Hofs oordeel dat voor Jurgens geen op moraal of fatsoen berustende natuurlijke verbintenis jegens van Heesch bestond. Het middel acht ik dus ondeugdelijk.

Mitsdien concludeer ik tot verwerping zoowel van het principaal als van het incidenteel beroep in cassatie en tot veroordeeling van principaal-eischer in de kosten van het principaal beroep, en van incidenteel-eischer in de kosten van het incidenteel beroep.
